

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Gregorii Turonensis liber in gloria martyrum - Cod. Aug. perg. 67

Gregor <Tours, Bischof, Heiliger>

[S.l.], [10. Jh.]

Liber tertius qui est primus de virtutibus sancti Martini

[urn:nbn:de:bsz:31-7255](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-7255)

Qualiter beato ambrosio idem
 transitus e ostensus
 De translatione beati corpusculi
 De theodoro mundo muto
 De chunemunda caeca
 De beato paulino amittite
 De eo qui reliquias sci cameracii
 deulit
 De gallis seu sitabis conuersis
 De utroque regina
 De eo qui a pustula in exercitu
 positus laborabat
 De castello italiae tertio no
 mine
 De oleo cicendeli sub pictura
 De placito procuratore
 De his que ambianis gesta sunt
 De siroia lensi oratorio
 De bella caeca
 De ammonio precipitato
 De alio appenso
 De leomere contracto
 De iuliano uicto
 De albino comite debili

xxvi De aquilino amente.
 xxvii De chariuualdo debili.
 xxviii De fine ab eis
 De chariberto rege qui uillam
 peruasit
 xxx De iustochio picta uensi.
 xxxi De eo qui in scam porticu piurauit
 xxxii Qualiter me uirtus ei ab infir
 mitate restaurauit in colomem.
 xxxiii De clerico nro amente.
 xxxiiii Quod uirtus ei ab agro nro
 tempestatem phibuit
 xxxv De ligno beati cancelli.
 xxxvi Quod uirtus ei a nobis in hibuit
 xxxvii De desentericis
 xxxviii De ener guminis & frigor & icis
 xxi De leomeria caeca
 xxi De securo contracto

INCIPIT LIBER TERTIUS.
 QUI EST PRIMUS DE VIR
 TUTIBUS SCIMARTINI.

omnis sc̄i. In x̄pi
amore dulcis
simis fratribus.
& filius ecclesie
tyronice. mihi
a d̄o commissa e.
gregorius peccator. Miracula
illa quae d̄ns d̄s noster. p̄ beatu
martinum antistitem suu. incor
pore positum operari dignatus
e. cotidie ad corroborandam
fidem credentium confirmare
dignatur. ille nunc exornatus
uirtutibus et uultu. qui in eo
operatus e in mundo. Et ille
praebat p̄ beneficia x̄riani.
qui misit tunc p̄sul em gentibus
perituris. Nemo ergo de ante ac
tis uirtutibus dubitat. cum p̄ sen
tium signorū. cernit munera
dispensari. Cum uidet claudos
erigi. caecos in luminari. demones
effugari. & alia quaeq. morborū
genera. ipso efficiente curari.

illius. qui de eius uita ab anterio
bus e scriptus. praesentis uirtu
tis. de quanto ad memoriam re
colo. memoriae in posterum
d̄no iubente mandabo. Quod
non presumerem nisi bis & ter
tio. admonitus fuisset. p̄ uisum.
Tamen omnipotentē d̄m testem
inuoco. qui uidi quada uice p̄
somnia. media die in basilicā
domni martini. debiles. mutos.
ac diuersis morbis oppressos
sanari. Et uidi haec expectante
matre mea. Quae ait mihi. Qua
re seignus es. ad scribenda quae p̄
spicis. Cui aio. Non te latet. quod
sim in op̄s litteris. tam admiran
das uirtutes. mutus & idiota. n̄
audeam pmulgare. Utinā seue
rus aut paulinus uiuerent. aut
certe fornatius adesset. qui ista
quae restant scriberent. Nam
ego ad haec iners notam incur
ro. si haec ad notare tempta uero.

cum propter intellegentia popu-
lorum magis sicut tu loqui po-
tens es. habetur praecclarum. Itaque
ne dubites. & haec agere n desis
tas. quia erimen tibi erit. si exa-
cueris. Ego autem haec agere
cupiens. duplicis te du affligor
cruciatu. meroris pariter & ter-
roris. Meroris cur tante uirtu-
tes. quae sub ante cessoribus no-
stris facte sunt. non sunt scripte.
Terroris ut aggrediar opus egre-
gum. rusticanus. Sed spe diuinae
pietatis illectus aggrediar. quod
monetur. Potest enim ut credo.
p meae linguae ministerium ista
pferre. quae arida caute. in he-
remo producentis aquas. populi
sitientis extinxit ardorem. Et
certe constabit. cum rursus os
asinae reserar & silabia mea a-
periens. p me indoctum ista digne
tur expandere. Sed quid timeo
rusticitatem meam. cum dñs re-
demptor & dñs noster. ad destru-

endam mundanae sapientiae ua-
nitate. non oratores sed piscatores.
nec philosophos. sed rusticos pre-
legit. Confidimus ergo orantib.
uobis. quia si non potest paginam
sermo incultus ornare. facit & ea
gloriosius antistes. preclaris uir-
tutibus elucere. Multi enim sunt.
qui uirtutes scim martini uel paxi-
te cursu. uel stilo prosaico con-
scripserunt. De quib. primus e-
ille seuerus sulphicius. cui tantus
feruor amoris fuit in sem di. ut
eo adhuc degente in seculo. unum
librum de mirabilibus uitae eius
scriberet. Exinde post transitu
beati uiri. duos scripsit. Quos dia-
logos uoluit uocitari. In quibus
nonnulla de uirtutibus heremi-
tarum. anachoretarumue. refe-
rente posthumiano inseruit.
Sed in nullo inferiorem nr̄m potu-
it reperire martinum. quem a
postolis. scisq. prioribus exaequa-
uit. Ita ut & iam diceret. felicem

quidem greciam. que meruit au-
dire apostolu[m] predicantem. sed
nec gallias a xpo derelictas. qui-
bus donauit habere martinum. **11.**
QUOD LANDÉ BEAT' PAULIN' VSQ' POS'.
Paulinus quoq[ue] beatus. nola-
nae urbis ep[iscopu]s. post scriptos
uersus de uirtutibus eius. quas
seuerus complexus e[st]. quinq[ue] li-
bris illa comprehendit miracula.
que post eius gesta sunt transitu[m].
Idest in sexto operis sui libro. At
enim. cum ener gumini p[er] cancel-
los basilicae aeri uerberentur
uolatu. & sepe in puteum impulsu
demonis iactarentur. abstracti
ex inde in lesi. populis expectanti-
bus. sunt resumpti. Idque & nris
temporibus. uidimus gestum. Alio
quoq[ue] demon adquisitum uasculu[m].
praecipitem duxit a damnem. qua-
si praedam quam ceperat demer-
surus. Sed non defuit perituro.
beati confessoris auxilium. Nam
ingressus in flumine. & ulteriorem

ripam p[er]uens. nihil siccis
e[st] & iam uestimentis egressus. Cuiq[ue]
ad cellulam maioris monasterii
p[er]uenisset. mundatus apparuit.
Hunc & iam testatur multas uoces
emittere solitu[m]. ac lingua genti-
um incognitarum sepius sine loq[ui]-
uenturaq[ue] fateri. & crimina con-
fiteri. Sed ut diximus. ut lumen
sem[per] attingit. sanus abscessit. Egi-
dius quoq[ue] cum obsideretur ab
hostib[us]. & excluso a se solatio. tur-
batus in pugna retorrens. in uoca-
tione beati uiri. fugatis hostibus
liberatus e[st]. Idq[ue] demoniacus. in
medio basilicae ipsa hora qua ge-
stum fuerat e[st] p[er]fessus. scilicet martinum
obtentu hoc fuisse concessum.
Puella quaedam paralytis humo-
re grauata. & quod peius e[st] erro-
re coitus fanatici inuoluta. bea-
ti sepulchrum ex p[er]xit. uigiliisq[ue]
celebratis. sanitati e[st] reddita. Rur-
sumq[ue] ut e[st] a didola uomitu reuo-
cata. languorem quo obtentu

pontificis caruerat. iterato incur-
 rit. Unus quidem rabidus. instin-
 ctu demonis actus. coronam sepul-
 chri que sc̄i meritum declarabat.
 uiolenter eripuit. Mox lumine
 priuatus. predam cogente dolore
 restituit. lumenque recepit. Quidam
 uero a temptatore commotus. pro-
 lato gladio. cum quendam ferire
 conaretur in atrio confessoris.
 protinus ira in se torta. ueloci di-
 iudicio prosequente. ipse se mucro-
 ne confodit. Denique cum populus
 ad beati templi ornatum. colu-
 nas deferre cuperet & gaudens. in-
 tantum olei redundauit. ut ue-
 stimentum sacerdotis. nectareo
 efflagrans odore. oleagina unda
 perfunderet. multique ex hoc infir-
 mi experit sunt salutem. Sed &
 procelle ab agris hoc liquore sc̄i-
 ficatis. sepe prohibite erant.
 Cum autem ad templum sc̄i. qui-
 dam deuotus. fide plenus acces-
 sit. & gratias sc̄i sitiens. cogitaret

quam debeat a sede rapere & salu-
 tem prope sepulchrum accedens.
 aedituo supplicat. ut sibi parum
 per benedictę caere largiretur
 at umulo. Quam accipiens. l. & us
 abscessit. & agro cui frugem seru-
 erat. confisus imposuit. Adueni-
 ens autem tempestas seuiusima.
 que uicina in annis p̄cedentibus
 se uastauerat. ab hac ē benedicti-
 one prohibita. nec ibidem ultra
 ut consueuerat nocuit. Magni-
 fica uero atque desiderabili pascha-
 li festiuitate adueniente. popu-
 lus ad beati cellulam in qua com-
 moratus. sepe cum angelis frequen-
 tauerat. deuotus aduenit. Et
 singula loca ad lambens osculis.
 uel irrigans lacrimis. in quibus
 uir beatus aut sederat aut ora-
 uerat. siue ubi cibum sumpserat
 uel corpori quicquam post multos
 labores indulserat. classe nau-
 um praeparata. amnem transire
 imperat. ut beati sepulchru

ad ext. & se cum fl & ueniam dep̄
cans. coram confes̄ore prosteruat.
Nauigantibus autem illis. tempta
toris impulsu commota uentona
uis. in profundum demergitur.
& sexus uterq; ab amne diripitur.
Cumq; inter procellas fluctuum
rotarentur. & spes omnis euaden
di perisset. una omnium uox in
clamore proferatur dicens. Mi
serator martine. eripe a presenti
interitu. famulos famulasq; tu
as. His dictis. ecce flatus aures
placidus. artus submersorium
subuehit abundis in laesos. om
nesq; litore quod desiderabant.
unda famulante restituit. Nec
ullus deperit. sed saluati. pas
chalia festa cum summa exulta
tione perfuncti sunt. Non enim
defuit illa uirtus que iordanen
scendens. populum sub aquarū
molibus. mergi negarit. & tra
duxit. cum de fundo fluuii du
odecum lapidibus ablati. signa

apostolica gestientibus. eosq; lito
ri cui aduenerat consecrauit.
Uel illa que per eum pereuntem.
pia amplectens dextera. ne peri
r & eripuit. Uel quae nauum sub
mersorum. martini dñm inuocan
tem. de profundo pelagi ad litus
quod optabat eliciuit. Quidam
pro benedictione. a sc̄a ac de as
sumere flagitans aliquid. cerā
de sepulchro sc̄o accepit. & infra
penetrabilia domus. tamquam
thesaurū caelestem reposuit.
Factū est autem. ut inuidia temp
tatoris. immissum incendium.
domus uoraci flamma circum
dar & ur. & sparsis parida stipu
lis. cuncta uastat & Interea cla
mor ad caelum tollitur. & bea
ta martini auxiliū imploratur.
Merinetur & iam caere particula
a sc̄i templo delata. Quae reper
ta. & igni iniecta. protinus cun
ctum restinxit incendium.
Nouoq; miraculo. caetera que ignem

Alere erat solita. uolentiam ignis.
 uisitatū oppresit. Haec pauli
 nus in sexto operis siu libro. uer
 su conscripsit. accepto a sc̄o per
 p̄uo ep̄o de his indiculo. Ipse ue
 ro cum a deum huius indiculi car
 ta uenisset. nepos eius. graui te
 nebatur incommodo. At ille con
 fesus in uirtute sc̄i. si tibi inquit
 placeat beate martine. ut aliqua
 in tua laude conscribam. appa
 reat super hunc infirmū. Positaq̄
 carta pectori eius. ex templo
 cedente febre. sanatus ē qui erat
 aegrotus. Sed & fortunatus p̄br.
 omne opus uitae eius. in quatuor
 libris uersu conscripsit. **III. DE**

HORDIN ET TRANSITU B. MART.
 us nos illecti. & si imperiti.
 temptamus tamen aliqua
 de uirtutibus sc̄i ac beatissi
 mi. quae post obitum eius actae
 sunt. quantum inuenire possim.
 memoriae replicare. Quia hoc
 erit scribendi studium. quod

in illo seueri aut paulini opere.
 non inuenitur insertū. Lucidus
 & toto orbe renuens gloriosus
 dominus martinus. descendente
 iam mundo. sol nouus ex oriente.
 sicut anterior narrat hystoria.
 apud s̄a bariam pannoniae ortus.
 ad salutationem galliarum. oppi
 tulante d̄o dirigitur. Quas uir
 tutibus & signis illustrans. in ur
 be tironica episcopatū popu
 lo cogente suscepit. In quo glo
 riosam & pene inimitabilem agent
 uitam. per quinquennia quinq̄.
 bis in super geminis mensibus. cū
 decem diebus. octogesimo primo
 aetatis suae anno. caesario & at
 tico consulibus. nocte media qui
 euit in pace. Gloriosum ergo &
 toto mundo laudabilem eius
 transitum. die dominico fuisse.
 manifestissimum ē. Idq̄ in sequen
 ti. certis testimoniis comproba
 mus. Quod non paruum meriti fuis
 se censetur. ut illa die eum d̄ns

in paradyſo ſuſcipere & qua idem
redemptor. ab inferis reſurrexiſſet.
& Et ut qua dominica ſolemnia
celebrauerat impollute. poſt mun-
di preſſuras. dominica die uoca-
retur in requiem. 1111.

**QUALITER S^CO SEVERINO PSAL-
LENTIUM DE II TRANSITUM REQUIE.**

Beatuſ autem ſeuerinuſ colo-
nenſiſ ciuitatiſ epiſ. uir hone-
ſtae uitae. & per cuncta laudabi-
liſ. dum die dominico. loca ſc^a ex
conſuetudine. poſt matutinof
cum ſuiſ clericis circuiret. illa ho-
ra qua uir beatus obit. audiuit
chorum canentium in ſublumi.

Uocatoq; archidiacono. interrogat
ſi aures eiſ percuterent uoces.
quaſ ille attentuſ audiret. Re-
ſpondit. nequaquam. Tunc ille.
diligenter inquit auſculta.

Archidiaconuſ autem coepit ſur-
ſum collum extendere. aures
erigere. & ſuper ſummiſ articu-
liſ. baculo ſuſtentante ſtare.

Sed credo eum non fuiſſe aequaliſ me-
riti. a quo haec non merebantur
audiri. Tunc proſtratuſ terrae. ipſe
pariter & beatuſ epiſ. dñm deſcan-
tur. ut hoc ei diuina piſ & aſ audire
permitteret. Erectuſ aut ruruſ
interrogat ſenex. Quid audis.

Qui ait. Uoces psallentium tanqua-
in caelo audio. ſed quid ſit. prorſuſ
ignoro. Cui ille. Ego tibi quid ſit.
narrabo. Dominuſ meuſ martinuſ
epiſ. migrauit ex hoc mundo. Et
nunc angelicando. eum defe-
runt in excelſum. Et ut parum
per mora eſſet ut haec audirentur.
diaboluſ euſ cum iniquiſ angelis
reuertere temptauit. Nihil q; ſiuſ
in eodeſ reperiens. confuſuſ abſ-
ceſſit. Quid ergo de nobiſ pecca-
toribuſ erit. ſi tantuſ ſacerdo-
tem. uoluit paſ iniqua nocere.
Haec ſacerdote loquente. notatuſ
tempuſ. archidiaconuſ tironiſ
miſit uelociter. qui haec diligen-
ter inquiret. Qui ueniens co-

die hora que manifestissime cogno-
uit transisse beatum iurium. quo
seu seuerimus audiuit psallentiu
chorum. Sed & si ad seueri recur-
ramus hystoriam. ipsa hora cum
sibi scripsit. cum libro uitae suae
fuisse reuelatum. V.

**QUALIT BEATO AMBROSIO. IDE
TRANSITUS EST OSTENSUS.**

Eonamq. tempore. beatus am-
brosius. cuius hodie flores
eloquii. p. tota mecclesiam redo-
lent. mediolanensi ciuitati praec-
erat eps. Cui celebranti festa do-
mnicae diei. ista erat consuetudo.
ut ueniens lector cum libro. non
ante legere presumeret. quam
seu nutu iussisset. Factum e. aute.
ut illa die dominica. prophetica
lectione iam lecta. ante altare
stante. qui lectionem beati pau-
li proferrat. beatus simus antist-
tes ambrosius. super sem altare
obdormir. Quod uidentes
multi. cum nullus eupentus

excitare presumerat. transactis
fere duarum aut trium horaru
spatiis. excitauerunt dicentes.
iam hora praeterit. iubeat dom-
nus lectori lectionem legere.
spectat enim populus. ualde iam
lassus. Respondit autem bea-
tus ambrosius. nolite inuenis
turbari. Multum enim mihi ua-
l. & sic obdormisse. cui tale mi-
raculu. dñs ostendisse dignatus
e. Nam noueritis. fratrem meu
martinum sacerdotem. egressu
fuisse decore. De autem
eius funeri obsequium prebuisse.
Peractoq. ex more seruitio. capi-
tellum tantu. uobis excitantibus.
non expleui. Tunc illi stupefacti
pariter & admirantes. die &
tempus notant. sollicite requi-
rentes. Qui ipsam diem tempus
que reperiunt. quo beatus con-
fessor dixerat. se eius exsequis
deseruisse. Obexum iurium.
in cuius transitu scorum cant-

numerus. angelorum exultat cho-
rus. omniumque caelestium uirtu-
tum occurrit exercitus. diabolus
presumptione confunditur. eccle-
sia uirtute roboratur. sacerdo-
tes reuelatione glorificantur.
que michael assumpsit cum an-
gelis. maria suscepit cum uirgi-
num choris. paradysus rex in ex-
lactum cum scis. Sed quid nos
in laude eius temptamus. quod
non sufficimus adimplere. Ipse
enim laus illius. cuius laus ab
eius ore numquam recessit. Na-
nos. utinam uel simplicem pos-
simus historiam explicare.

VI. DE TRANSLATIONE BE- ATI CORPUSCULI.

Opere pretium est enim. etiam
illud inserere lectioni. qua-
liter sanctum eius corpusculum.
in loco ubi nunc adoratur. fue-
rit angelo annuente transla-
tum. Anno sexagesimo quarto.
post transitum gloriosi domni

martini. beatus prope uis tironice
sedis cathedram. sortitus est digni-
tatis. Adeptusque hunc apicem. cum
magno uotorum consensu. fun-
damenta templi ampliora quam
fuerant. super beata membra
locare disposuit. Quod sagaci
insistens studio. mirifice manci-
pauit effectui. De qua fabrica.
multum quod loqueremur e-
rat. Sed quia presens est. conticere
exinde putauimus. Ad ueniente
ergo optato tempore sacerdoti.
ut templum dedicaretur. et sanctum
corpusculum a loco ubi sepultum
fuerat. transferretur. conuocauit
beatus prope uis ad diem festum
uicinos pontifices. Sed et abba-
tum ac diuersorum clericorum.
non minimam multitudinem.
Et quia hoc in kalendis iulius a-
gere uolebat. iugilata una no-
cte. factomane. accepto sarculo.
terram que super sanctum erat
tumulum. coeperunt effodere.

Quo detecto. manus ut eum commo-
 uerent uniuert; Ibiq. multitudo
 tota laborans. nihil prorsus pto
 tam diem profecit; Uigilata de-
 niq. alia nocte. mane temptan-
 tes iterum. nihil omnino agere
 potuerunt. Tunc conturbati
 atq. exterriti quid facerent. di-
 cit eis unus ex clericis. Scitis quia
 post hoc triduum. natalis epis-
 copatus eius esse. consueuerat.
 & forsitan in hac die. se trans-
 ferri uos admonet. Tunc ieu-
 niis & orationibus. ac uigiliis pal-
 lenio. die noctuq. insistentes.
 triduum illud continuatione du-
 xerunt. Quarta autem die ac-
 cedentes. ponentesq. manus. non
 ualebant penitus mouere sepul-
 chrum. Pauore autem omnes exter-
 riti. iam in hoc stantes. ut terra
 uasculum quod detexerant. o-
 perirent. apparuit eis ueneran-
 da canitq. senis. ad instar niuis
 candorem efferens. dicens se

esse abbatem. & ait eis. Usquequo
 conturbamini. & tardatis. non
 uidetis dominum martinum stan-
 tem. uobis uiuare paratum. si ma-
 nus apponitis. Tunc lactans pal-
 lium quo utebatur. posuit ma-
 num ad sarcophagum. cum reliquis
 sacerdotibus. Crucibusq. para-
 tis & ceteris. impositaq. antiphona.
 dederunt cuncti uoces psallen-
 tum in excelsis. Tamen ad senis
 conatum. protinus sarcophagum
 in summa leuitate commotum.
 in loco ubi nunc adoratur dno
 annuente perducitur. Quo ad
 uoluntatem sacerdotis. compo-
 sito. dictis & iam missis. ut uen-
 tum e ad conuiuium. requirentes
 sollicitate senem. nequaquam repe-
 ruunt. Sed nec homo quidem ex-
 titit. qui eum de basilica beati
 iuri. se uidisse pronuntiauit.
 In quo loco. ex illa die multe uir-
 tutes facte sunt. quae. per negli-
 gentia non sunt scriptae. Nos

uero. quanta de nro tempore aut
fieri uidimus. aut factum certe
cognouimus. si lere nequiuimus.

VII. DE THEODOMYNDO MUTO.

Adueniens quidam theodomun-
dus nomine. audiendi loquen-
diq. usu obstructo. cottidianis
diebus. ad scambasilicam recur-
rebat. Et inclinans se ad oratio-
nem. labia tantum mouebat. Na
nullam poterat uocem emittere
sensu integro. sed multatus uocis
officio. Qui tam propte uidebat
orare. ut flere cerneretur. inter
ipsa tacita uerba plerumq. Cui
si quis pmercedis respectu. aliqd
elemosynae contulisset. continuo
hoc similibus pauperibus eroga-
bat. & stipem ab alius nutu postu-
lans. stipendia indigentibus por-
rigebat. Cumq. in loco illo scō. in
haec deuotione per triuū anno-
rum spatia commoratus fuisset.
quadā die. A diuina pietate com-
mōtus. uenit ante sem altariū.

& stans oculis ad caelum eleuatis
& manibus. erupit ab ore eius. riuus
sanguinis. cum putredine. Et con-
spuens in terram. coepit grauitat
gemere. & excreare partes nescio
quas cum sanguine. ita ut puta-
retur quod aliquis ferramento
guttur eius incidere. Sed &
tabes ex ore illius. tanquam fila
sanguinis dependebat. Tunc dis-
ruptis aurium ac faucium ligatu-
ris. eleuans se. & erigens iterum
atq. iterum oculos & manus ad
caelum. ore adhuc cruento. in
hanc primū uocē prorupit. Gra-
tias tibi magnas refero. beatus si-
me domne martine. quod aperi-
ens os meū. fecisti me post longū
tempus in tuas laudes uerba la-
xare. Admirante autē omni po-
pulo. & stupente de tali miracu-
lo. interrogant. si auditū pari-
ter recepisset. Qui se audire.
populo teste respondit. Sanitati
ergo sic redditus. Achrodegil de

regina. prouertute & reuerentia
 sc̄i martini collectus ē. & ad scolā
 positus. omnem psal morū seriem.
 memoriae commendauit. quem
 d̄ p̄fectum efficiens clericum.
 multos in posterum annos. in ser
 uitio ecclesiae commorari per
 misit. viii.

DE CHYNE MUNDA CAECA.

Mulier quaedam. nomine chu
 nemunda. oculorum luce
 priuata. nesciens uisū tenere uia.
 nifialia cecente. deuota ualde
 & fide plena. uenit ad uenerabi
 le templum. beati martini anti
 stitis. Erat autem non solum ut
 diximus caeca. sed & iam toto cor
 pore uulneribus plena. Obsede
 rat enim omnia membra eius. pu
 tredo cū pustulis. & erat misera
 bili facie. & horribilis ad uiden
 dū. ut tanquam leprosa. putare
 tur a populo. Cumq; palpando.
 diebus singulis ad aedem glori
 osi praesulis cursitaret. post tres

uero annos. stante ea ante sepul
 chrum. aperti sunt oculi eius. ita
 ut cuncta clare prospiceret. Amo
 toq; omni languore membrorum.
 atq; siccatō humore qui fluebat
 ex corpore. noua cute super ueni
 ente. taliter ē pristinae reddita
 sanitati. ut nec indicium quidem
 infirmitatis. in eius corpore re
 sedisset. Quae multos in posterū
 uiuens annos. gratias omnipoten
 ti dō referabat assidua. quod
 eam p̄ beatum confessorē suū.
 sic instaurasset incolomem. viii.

DE BEATO PAULINO ANTIISTITE.

Quam praesens inuocatio no
 minis eius. mare procellosū
 compescuerit. non omitam;
 Cum beatus paulinus ep̄s. tiro
 nicae ciuitatis. de uilla in uillā
 nauigio subuehente transiret.
 subito adueniente cum uolen
 tia uenti nubo terreno. mare
 placidū commoueret impulsū
 flammis. nauis undarum mole

turbatur. Tollitur caput pri-
mum influetus. secundum decli-
tur inter undarum hiatus. hi in
scena montis a quosi dependent.
hi apertis undis. in ima debiscunt;
Sed nec antenna residet. quae bea-
tae crucis signaculum p̄ferbat;
Tunc resolutis timore membris.
& omnibus sine spe uitae iam
mori paratis. prostermitur seni-
or in oratione cum lacrimis. &
geminas tendens palmas. ad
astra. beati martini auxilium
precabatur. & ut sibi dignare-
tur adesse uelociter. proclama-
bat; Unus autem ex perfidis
dicit. Martinus ille quem inuo-
cas. iam te dereliquit. nec tibi
in hac necessitate succurrit;
Uere credo. hanc uocem ab insidi-
atore fuisse. platum. ut beati
sacerdotem. a oratione tur-
barat; Sed ille hoc iaculum.
fidei lorica repellens. magis ac
magis sc̄i uiri presidium flagita-

bat. simulq; cohortans. ut omnes
orarent; Cumq; haec agerentur.
subito superuenit odor suauis
quasi balsamum in nauis. & tam
quam sicum turibulo aliquis
circuiret. odor timiamatis effla-
grauit. Quo odore adueniente.
cessit uolentia seu uentorum.
Elisisq; aquarum astantium moli-
bus. redditur mare tranquillum.
Mirantur om̄s. mortuam dediti.
fluctuum pacem. & protinus
data serenitate. redduntur in
litore. Quod nullus ambigat.
beati uiri aduentu. hanc tem-
pestatem fuisse sedatam. Tunc
om̄s in commune dño gratias
referunt. quod eos p̄ inuocatio-
nem antistitis sui. dignatus sit
de hoc periculo liberare. x.
**DEO QUI RELIQUIAS SC̄I CA-
MIRACUM DITULIT.**
Huius tempore. quidam de ur-
be cameracensi. reliquias
beati martini exp̄it.

quasi iam uespere acceptas. cum sal-
lendo proficisceretur. & dum lige-
rem fluvium transit. sero factu
esset. subito contenebratum e-
caelum. Et ecce fulgura & toni-
trua magna descendebant.
Dum haec agerentur. duae pue-
rorum lanceae. emissis flamme-
is pharis. lumen euntibus prae-
buerunt. Ibantque fulgurantes ha-
stae. non minus miraculi. quam
beneficium uiantibus praeferen-
tes. uirtutemque beati antistitis
ostendentes.

DIGALLIS SIV SUABIS EVERSIS.

Oeficit lingua sterilis. tantas
cupiens enarrare uirtu-
tes. Chararici cuiusdam
regis galliciensis filius. grauius
aegrotabat. qui tale tedium
incurerat. ut solo spiritu palpitare
pateret. Pater autem eius. foetide
se illi arianae sectae. una cum
incolis loci subdiderat. Sed
& regio illa. plus solito quam

aliae prouintiae. a lepra sorde-
bat. Cumque rex iudex & uirgeri
filium in extremis. dicit suus.
Martinus ille. quem in gallis di-
cunt multis uirtutibus. effulgere.
cuius quae so religionis uir fue-
rit. enarrate. Cui aiunt. Catho-
licae fidei. populum pastorali
cura. in corpore positus guber-
nauit. asserens filium cum patre
& seorsum. aequalis substantiae.
uel omnipotentiae uenerari. Sed
& nunc caeli sede locatus. assidu-
us beneficus. non cessat plebi
propriae prouidere. Qui ait. Si
haec uera sunt. quae proferatis.
discurrant usque ad eius templum
fideles amici. multa munera
deportantes. Et si obtinent
mei infantuli medicinam. in qui-
sita fide catholica. quae ille cre-
didit. credam. Pensato ergo
auro argentoque ad filium suum pon-
dus. transmisit ad uenerabilem
locum sepulchri. Quo perlatis.

oblatis muneribus. exorant ad
beatitumulum pro aegrotis.
Sed insidens adhuc in patris pe
ctore secta. non continuo inte
gram recipere meruit medici
nam. Reuer si autem nuntii. nar
rauerunt regi. se multas uirtu
tes ad beatitumulum uidisse
dicentes. Cur non sanatus fue
rit filius tuus. ignoramus. Ille
intelligens non ante sanari pos
se filium. nisi aequal em cum pa
tre crederet. in honore bea
ti martini. fabricam miro opere
construxit. Expeditaque pro
clamat. Si suscipere merear ui
ri uisti reliquias. quod cumq. sa
cerdotes praedicauerunt. cre
dam. Et sic iterum suos dirigit.
maiori cum munere. Qui ueni
entes ad beatum locum. reliqui
as postulabant. Cumq. eis of
ferentur. ex consuetudine. di
xerunt. Non ita faciemus. sed
nobis quaesumus licentia tri

buat. ponendi quod exinde
iterum assumamus. Tunc parte
pallii serici pensatam. super be
atum sepulchrum. posuerunt
dicentes. Si uenimus gratia
coram expedito patrono. quae
posumus. plus in sequenti pensa
bunt. eruntq. nobis in benedicti
one quaesita. aperta fide. U
gilata ergo una nocte. factoma
ne. quae posuerant pensabant.
In quibus tanta beati uiri infusa
est gratia. ut tam diu eleuarent
in sublimi auream libram. quan
tum habere poterat. quo ascen
derit momentana. Cumq. ele
uatae fuissent reliquiae. cu
magno triumpho audierunt
uoces psallentium. qui erant
in ciuitate detrusi in carcere.
Et admirantes suauitatem sono
rum. interrogant custodes
quid hoc esset. Qui dixerunt.
Reliquiae domni martini in gal
liciam transmittuntur. & ideo

sic psallitur. Tunc illi fluentes.
 Inuocabant sem martinum. ut eos
 sua uisitatione liberaret. Exter
 ritus custodibus. & in fugam uer
 sis. disruptis obicibus. & in aculo
 rum. liber populus surgit a uin
 culo. & sic usq. ad sea pignera. po
 pulo expectante uenerunt. Os
 culantes flendo beatas reliquas.
 simul q. & gratias beato martino.
 psu absolute reddentes. quod
 eos dignatus fuerit sua pi & ate
 saluare. Tunc obtentis psacer
 dotem a iudice culpis. in cel omes.
 dimissi sunt. Quod uidentes ges
 tatores reliquarum. gauisi sunt
 ualde dicentes. si nobis peccato
 ribus. propitium se praebere.
 Sic gratias agentes. nauigio pro
 spero. prosequente patroni praes
 idio. undis lenibus. temperatis
 flatibus. uel opendulo. maritran
 quillo. uelociter ad portum gal
 liciae puenierunt. Tunc commo
 nitus a do beatus martinus. dere

gione longinqua. qui ibidem nunc
 sacerdos habetur aduentu. Sed
 nec hoc credo. sine diuina fuisse p
 uidentia. quod ea die se commoue
 rit de patria. qua beatae reliquae
 de loco leuatae sunt. & sic simul
 cum ipsis pignere. galliciae po
 tum ingressus sit. Quae pignera
 cum summa ueneratione suscipi
 entes. fidem miraculis firmant.
 Nam filius regis. amissa omni egr
 tudine. sanus pperat ad occursum.
 Beatus autem martinus. sacerdo
 talis grae accepit principatum.
 Rex unitatem patris & filii ac sps
 sci confessus. cum omni domo sua
 chrismate unctus e. squalor leprae
 a populo pellitur. & omni infirmi
 saluantur. Nec umquam ibi usq.
 nunc. super aliquem leprae mor
 bus apparuit. Talemq. ibi gratia.
 In aduentu pignere beati patro
 ni dnt tribuit. ut uirtutes quae
 ibidem illa die factae sunt. enar
 rare plonquam sit. Nam tantum

in amore xpi. nunc populus ille
promptus ē. ut om̄s mart̄rium
libentissime suscipere. si tem
pus p̄secutionis ad esset. **XII.**

DE ULTROGOTHA REGINA.

Nam & ultrogotha regina.
auditis miraculis quae ad
locum fiunt. quos c̄a membra
quiescunt. tamquam si sapienti
am salomonis audiret. expēxit
ea deuote prospicere. Abstinent
ergo se a cibis & somno. praecur
rentibus & iam largis simis ele
mosynis. puenit ad sem̄ locum.
Ingressa q̄ basilicam timens & tre
mens. nequaquam audebat bea
tum adire sepulchrum. indignā
se esse proclamans. nec ibidem
posse obsistentibus culpis acce
dere. Tamen deducta uigiliis &
orationibus ac profluis lacrimis
una nocte. mane oblatis multis
muneribus. in honore beati con
fessoris. missas expēxit reno
uare. Quae dum celebrarentur.

subito tres caeci. qui ad pedes be
atiantistis. longo tempore pri
uati lumine procidebant. fulgo
re nimio circumdati. lumen quod
olim perdididerant receperunt.
Quo facto. clamor in caelum attol
litur. magnificantium d̄m̄. Ad
istud miraculum currit regina.
concurrit & populus. mirantur
om̄s fidem mulieris. mirantur
gloriam confessoris. Sed super
omnia collaudatur d̄s n̄r. qui
tantam uirtutem praestitit suis
dignatur. Tale inter reliqua
luminaria. huic mundo in beato
martino immensum sydus attri
buens. p̄ quem eius tenebrae re
fulgeant. Qui uere sicut oliua
fructifera. per singulos dies.
fructus exhibent d̄no. de con
uersionibus miserorum. **XIII.**
**DE EO QUI APYSTULA IN FIC
CITY POSITUS LABORABAT.**
Sed nec hoc praeteribo. quod

uenerabilem conseruum meum for-
 tunatum presbyterum. & uulisse
 commemoro. Quidam in Italia. diu
 ueneno pustulae peruasus. in dis-
 crimine sic ager &. ut uiuere de-
 sperar &. ab aliquibus interrogat.
 Ad templum beati martini quis
 fuerit. Tunc quidam exstantibus.
 asserit se fuisse. Requirit aegro-
 tus. quid inde p benedictione de-
 tulerit. Qui negat se aliquid p
 sumpsisse. Cum q iterum inter-
 rogat. quia tunc ueste indutus
 sit. cum ad templum sc̄i occurre-
 re &. respondit. ea qua sup se ipso
 tempore utebatur. Tunc absensa
 fideliter indumenti particulam.
 imposuit sup pustulam. mox ut
 aegrumembra tetigit. uulnus
 pustulae ueneni uim pdidit.
 Quae tali medicamine & uirtute
 sc̄i protulit. & infirmum refert
 incolomem. Hanc apud italos
 asserens. specialem uigere me-
 delam. ut si quis pustulae per-

cutiatur uulnere. ad propinquū
 quod fuerit beati martini orato-
 rium. habeatur refugium. & aut
 ex uelolanae. aut palliolis que
 pendunt de parietibus. quicquid
 primum raptum fuerit. si aegro
 suppositum adhaeserit. sit salu-
 bre. haec medela genitorem suū
 carnalem. ab uentri pustulae
 ut ipse patris sui testis asserit. li-
 berauit.

xiiii.

DE CASTELLO ITALIAE TERTIO NOMINE.
Idem his uerbis & uulit. in cacumi-
 ne castelli regionis italiae. quod
 dicitur tertium oratorium bea-
 ti martini fundatum ē. Ibiq. turri
 uicinae. quotiens in cursione bar-
 barorum p fraudem hostis accede-
 re & nocturnis insidiis. quisquis
 de uigilantibus habuisset utur-
 re lanceam. aut spatam. uel cul-
 tellum. seu grafium. ptulisset &
 ex theca. fere phorae spaciū ta-
 le lumen reddebatur ex uniuersis
 sō gladio. tamquam si illud fer-

rum. uertitur & in caertum. Et mox
ex ipso signo custodes admoniti.
magis intenti uigilant. hostes late
brantes lapidibus exturbant.
Quod ope sⁱ martini recto iudicio
reputat. qui uicinitate sua. sibi
deuotis populis. sedulam exhibuit.
presentemq; custodiam. & hanc
uirtutem a supra dicto cognouim^{us}.
**xv. DE OLEO CICENDILI SUB
PICTURA BEATI.**

Sibi quoq; rauenae. in oratorio
quod constructum est in rethoni
ca socii sui felici. ex oleo quod sub
immagine picturae beati martini
in cicendele ardebat. dum tan
geret oculos. lumen redisse con
fessus est. **xvi.**

DE PLACIDO PCURATORE.

Similiter in praedicta urbe. du
placidus pcurator. desperatus
a medicis. ad aliud puellarum
oratorium sibi uicinum confuge
ret. & in atrio decubaret. uenit
noctu abbatissa beatus martin^{us}

psomnium. requirens quid face
ret. ait. se requiescere. Dixit sⁱ
ad illam. In gallias habui iam re
dire. sed propter istum qui foris
iacet in atrio. me remoratum. pfi
teor. Tum surgens abbatissa. re
ferens uisionem. fidem fecit ho
mini de periculo liberari. quod
certe meruit optinere. Sed ut
praedictus pbr asserit. multo
desiderabilius in locis italae mar
tini gloriam uenerari. quae scilicet
in illis. ubi pia membra recum
bunt tumulati. Intantum. ut fre
quentia miracula. nec sparsa col
ligantur in uerbis. nec tam infi
nita recondantur in paginis.

xvii.

DE HIS QUAE AMBIANIS GESTAS.
In porta ambianensi. in qua quon
dam uir beatus pauperem algen
tem. clamide decisa contexit.
oratorium a fidelibus est aedifi
catum. In quo nunc puellae reli
giosae deseruiunt. sciant istius

ob honorem. parumper facultatis
habentes. nisi quod eas deuotorū
alio sepe deuotio. Erant tamen
eis de quodam tempore pauca a
pium aluearia. Quae cum qui
dam inuidus conspexisset. ait
infrase. Utinam aliqua de his ua
sis. possum auferre. Secuta autem
nocte instigatus ademonē. abla
tis tribus uasis. nauem onerat.
ut scilicet transito amne. facilius
quae abstulerat. uindicaret.
Sed credo ei impedimentum fuisse
hoc furtum. sicut postea manife
ste probatum est. Igitur cum sole o
riente. ad portum fluminis. cau
sa transmeandi homines. pperarent.
nauem a litore conspiciunt. apes
que ex alueariis cateruatum emer
gere. hominemque seorsum iacere
prostratum. Sed putantes eum oc
cupatum somno. sicut iam didice
rant a puellis furtum factum.
quanto uis. pperant ad alligan
dum eum. Sed accedentes. mor

tuum reperiunt. Statimque puellis
notum factum quod furtum fue
rat. cellulae restituiunt. Admi
rantes tam uelocem in homine di
uinae uisionis accessisse senten
tiam.

XVIII.

DESIRIOLAENSE ORATORIO.

Sic & apud sirriolense oratoriū.
cuius altarium. scilicet confessoris
manus alma sacrauit. dum ple
riq. beneficia expetita mereren
tur. quidam paralyticus. adueni
ens. & caeterum in status sui alti
tudine. nocte tota uigilans. rēxi
nuisset. mane facto. ut lux reddi
ta ē mundo. ipse absolutis gres
sibus. populo teste in colomis exi
luit.

XVIII.

DE BELLA CAECA.

Nec hoc silebo. quod cecitati con
tulert. cum ad beatum se
pulchrum. deuota mulier ex
pētisset. Quaedam de tiironico
territorio femina. bella nomi
ne. amisso oculorum lumine. gra

uiter laborabat. Et cum die no-
ctaque incessabilibus doloribus
urgetur. dicit suus. Si ad basi-
licam domni martini ducta fu-
issem. continuo recepissem salu-
tem. Confido & enim. quod pos-
sit oculus meus lumen infundere.
qui potuit pauperis lepram. os
culolibante sanare. Dehinc ad
miniculo deducente. uenit ad
sem locum. Ibiq; ieiunus & orati-
onibus crebris insistens. uisum
quem amiserat. recipere me-
ruit. Et ita sanata e. ut que cae-
ca uenerat alio perducente. cae-
cis affatum dux futura regres-
satis. Que postea uirum acci-
piens. & filios generans. recu-
perator gratias rependit in
colomis. xx.

DE AMMONIO PRECIPITATO.
Et quia bis aut tertio. de sola
gloriosi nominis eius inuocati-
one. & uirtutes factas. & peri-
cula sedata narrauimus. quali-

ter euidam pereunt. in ipso mor-
tis precipitio. beatus pontifex inuo-
catus. sustenta culum p̄buis sc̄e.
euoluam. Ammonius quidam
agens sc̄e basilicæ. dum de
cena mada factus uino uenire.
de excelsa rupe quae iuae con-
iungitur. inimico impingente
precipitatur. Erat autem pro-
fundum loci illius. fere ducen-
tenu pedum. Cumq; per profun-
ditatem precipitatus rotare-
tur. & deorsum sine alarum
remigio uolitar. sc̄i martini au-
xilium. per singula descensionis
suae momenta clamabat. Tunc
quasi manibus aliorum deumen-
to suo excussus. super arborea
quae uallinerant deicitur. &
sic paulatim per singulos ramos
iuae puenit. Tamen ut opus insi-
datoris. non usq; quaquidere-
tur cassatum. quod fuerat in-
choatum. unum pedem eius leui-
ter lesit. Sed ueniens ad glori-

osi domni templum orationi in
cumbens omnem uim doloris a
misit. **XXI. DE ALIO APPENSO**

Non credo haberi superfluum.
si inseratur lectioni. qualiter
in uocatio nominis eius. uitam pre
stitit morituro. Quod a loco.
unus propter furti scelera com
prehensus. atq. grauius uerbe
ribus actus. ductus e ad patibu
lum. ut condemnaretur suspen
dio. Cumq. in hoc exitium. mor
teliam appropinquante uenisset.
orandi spatium perxit. Tunc sic
ut erat ligatus post tergum ma
nibus. iactauit se prius in terra.
& coepit eum lacrimis inuocare
nomen beati martini. ut & si in
hac necessitate ei non succurre
ret. uel a culpis eum in posteru
excusaret. Cumq. complera ora
tione suspensus fuisset. recesserunt
milites a loco illo. Ipse aut
ore semiaperto. parumper la
bla mouens. scilicet martini semper

nitebatur auxilium implorare.
Discedentibus tamen illis. statim
solutae sunt manus eius. Et sic
perbiduum pendente eo. reuela
tum e eiudam religiosae. ut eu
tolleret. Quae ueniens. inuenit
eum adhuc uiuentem. Tunc ad
uitorio beati martini de patibu
lo depositum. in colomem addu
xit ad ecclesiam. Ibiq. uidentes
eum stupescebant. & admiraban
tur dicentes. Quomodo uiuit.
Et interrogabant eum. qualiter
liberatus es. Ille aut dicebat.
Beatus martinus. me de presen
ti morte eripuit. & huc usq. p
duxit. Uere hanc ego uirtutem.
iuxta mei sensus intellegentiam.
non inferiorem censeo. quam
mortuum suscitatum. Quem
sic beatus confessor. ut ita di
cam con fracto mortis hiatu.
eius a bore tractum. uitae re
stituit. Qui usq. hodie ad tes
timonium uirtutis beati uiri

uuis habetur in seculo. XXII.

DE LEO MERE CONTRACTIO
Locus autem ille. crebris uirtuti-
bus illustratur. Ab hoc enim uir
beatus sarcina carnis abiecta mi-
grauit ad dñm. Leumerius ergo
quidam nomine. seruus cuiusda
hominis. an de gauri a sanguine
pulsus. contracta manu. ligataq;
lingua rigebat. Multoq; tempo-
re in hac debilitate detentus. neq;
sibi. neq; domino aliquid operis
exercebat. Hic fide commotus.
cū ad beati basilicam uigilasset.
directa manu. deliberataq; ab
omni impedimento lingua. beati
martini miraculum. populis te-
statur. dicens. Ecce quid in
hac nocte sc̄i dī operatus ē me
teste probate. Reuersus autē
ad dñm suum. narrauit ei omnia
que acta fuerant. Sed ille mi-
nime uirtutem pontificis credens.
ad solitum eum adaptat serui-
tium. Qui cum operari coepisset.

rursum in debilitate redigitur.

Intellegens autē dominus eius.
dī hoc ēē mysterium. transmisi-
tum iterum ad locum. in quo pri-
us abierat. In quo ille cum ma-
xima deuotione p̄noctans. dato
die. sanitati quam prius merue-
rat. instauratur. XXIII.

DE VILICHARIO VIOTO

Oignum existimo & illud non
omittere in scriptis. quod uilicharium
p̄b̄m referentem au-
diu. Tempore quo p̄pter p̄fidi-
am chramni. chlotharium regē
incurrerat. ad basilicam sc̄i mar-
tini confugit. atq; ibidem inca-
tenis positus custodiebatur.
Sed uirtute beati p̄sulis com-
minutę catenae. stare non po-
tuerunt. Nescio qua autē immi-
nente negligentia. foris atrio
comprehensus ē. Quem oneratu
ferro. uinctis posterquam mani-
bus. ducebant ad regem. At ille
uoce magna clamare coepit.

venit sibi beatus martinus misere
 fecit orare. nec eum sineret cap
 tum. cuius deuotus. expaierat
 templum. Statimq. in eius uocib.
 orante beato eufraio epo. demu
 ro ciuitatis contra basilicam. dis
 solute sunt manus eius. & om̄s bo
 lae catenarum. constractae ceci
 derunt. Per ductus autem usq.
 ad regem. ibi iterum in compedi
 bus & catenis constrictus & ine
 batur. Sed inuocato nomine sepe
 dicti patroni. ita omne ferrum
 super eum committum ē. ut pu
 tares illud fuis se ceulutum.
Hoc tantum erat in spatius ut non
 solueretur a uinculo. quo ad usq.
 nomen illud sacratissimum inuo
 caset. Inuocato aut. om̄a solue
 bantur. Tunc rex altioris inge
 ni. uidens uirtutem sc̄i martini
 ibidem operari. & absoluit eu
 ab onere uinculi. & pristinae re
 stituit libertati. hoc ab ipsius
 uulua charu p̄bri ore. coram

multis testibus factum ee cognouit.
 Utinam se mibi intali uirtute. digna
 retur manifestare beatus confes
 sor. ut sic absolueret & meorum li
 gamenta peccaminum. sicut sup
 eum contriuit uasta pondera ca
 tenarum. **XXIII.**

DE ALBINO COMITI DEBILI.

Albinus quoq. comes turonicae
 ciuitatis. cum p̄ totum annum.
 grauer ab unius pedis dolore.
 consumeretur. & die noctuq. re
 quem non haberet. sed inter ip
 sas torturae suae uoces. beati
 martini uigiter auxilium implo
 rare. apparuit ei beatus confes
 sor. in uisu noctis. hilari uultu
 ar ridens. & consueta deferens
 arma. beatum signaculum sc̄ae
 crucis super pedem infirmum
 imposuit. Mox omni dolore fuga
 to. sanus surrexit a lectulo. **XXV.**

DE CHARIGISILO CTRACTO.

Haec experta charigisilus refe
 rendarius regis chlotharii. cui

manus & pedes ab humore contracti
erant. uenit ad sanctam basilicam. &
orationi incumbens. per duos aut
tres menses. ab exco antistite uisi-
tatus. membris debilibus sanitatem
obtinere peremerit; Et postea an-
te dicti regis domesticus fuit.
Multaque beneficia populo turonico.
uel seruientibus beatae basilicae
ministrauit. **XXVI. XXVI.**
DE AQUILINO AMENITE.
Quidam aquilinus nomine. dum
uenationem cum patre suo in
silua ferentiae exerceret. pauo-
rem pessimum. in unico insidiantem
incurrit; Erat enim ei tremor
cordis. & interdum uidebatur
ex sensu. Parentes uero eius. in-
tellegentes eum. diabolum mis-
sione mulcarum. ut mos rusticorum
habet. a sortilegis & ariolis. liga-
menta ei & potiones deferabant;
Sed cum nihil ualeret ex more. sancti
martini auxilia prompti. dolo-
re cogente requirunt. dicentes;

Potest hic insidiarium nudare mali-
tiam. qui detexit umbram ut au-
diuimus. falso religionis nomine
adoratam; Quem de religione co-
monitum. miserunt ad sanctam basi-
licam. Ibiq. in oratione. cum sum-
ma patientia se continens. operam
seiposebat assidue; Cumq. in he-
fide ductus commorasset. omni
pauore a dempto. sensum ut habu-
erat ante. recepit. Oblitusq. pa-
rentibus. in eoloco usq. hodie. per be-
neficio accepto deservit. **XXVII.**
DE CHARISALDO DEBILI.
Incurrens insidiam. latus unum
debilitata manu. ac pede perdidit;
Qui ad gloriosum templum.
famulorum manibus deportatus.
ieiuniis & orationibus se sub-
dens assidue. per totum fere annum.
omnium membrorum sanitatem
recepta. gaudenti remeavit ad
propria; Et ideo monemus. ut nul-
lus sollicitus ab ariolis. quia
nil proderunt unquam infirmis.

plus enim ual & parumper depulue
re. basilicae. quam illi cum medica
mentis insanae. **XXVIII.**

DE FUNE ABSCISO.

Oequo puluere aut cera loci
illius. uel quod rapere quis po
tuit de sepulchro. quantae uirtu
tes aut assidue fiant aut factae
sint. quis unquam inuestigare po
terit. aut scire. Unum tamen
manifestum miraculum. quod a fi
delibus comperi. putauit crimen
duci tacere. Unus fide plenus
expetit. ut aliquid pigneris de
se basilica secretius deportaret.
Et multis conatus uicibus numquam
potuit. dum publice non presump
sit. Reuerenti aut cupiens. nocte
ad finem illum de quo signum co
mouetur aduenit. Ex quo fune
decisam cultro particulam. secu
tulit. Regressusque ad domum. mul
tis exinde infirmis sanitatem ac
commodauit. ita ut non dubium
esset aegrotum euadere. qui pi

gnus illud meruisse & fideliter os
culari. Ecce quid sece prestas fide
libus. qui tua moenia expetunt.
proprie parte saluantur. qui pignora
uotue detulerunt. Sed haec omnia
fides strenua operatur. Dicente
dno. fides tua te saluum fecit. **XXVIII.**

DE CHARIBERTO REGE QUI LAPVASIT.

Videtur nec illud sileari. qualiter
uir beatus. presidia famulis ad
res suas defensandas. quaque iubet
accommodet. Charibertus rex.
cum exosis clericis. ecclesiam dei ne
gligeret. despectisque sacerdotibus.
magis in luxuriam declinasset. in
gestum e auribus. locum quem da
quem basilica sancti martini dicitur
no tempore retentabat. fisci sunt
uiribus redibere. Loco aut illi. nau
cellis nomen prisca ueritas indi
derat. Qui accepto iniquo consi
lio. pueros uelociter misit. qui re
culam illam in suo domicilio subiu
garent. Cumque haec non possidens
iudicaretur habere. iussit in locum

illum stabularium cum equitibus
dirigi. ibique sine equitatis ordine
precepit equos alii. Accedentes ergo
pueri. foenum quod aceruatum fue-
rat. accipiunt in equorum expen-
sa. Cumque inuictum studebant
seruitium. atque equites positi. fe-
num coepissent expendere. corri-
piuntur arabie. & frementes ad-
inucem. disruptis loris. proplana
prosilunt. & in fugam uertuntur.
Et sic male discessi. alii exsecantur.
alii rupibus precipitantur. alii se-
sepibus ingerentes. palorum acu-
minibus. ultro transfo diuntur.
Tandem stabularii iram dei intelli-
gentes. paucos extra terminum
loci. quos adsequi potuerunt ex-
pellunt. sanosque recipiunt. nunti-
antes regi. illam iniustissime re-
tineri. & ideo haec fuissent per-
pessi. Ad dentes. dimitte eam.
& erit pax tibi. Qui furore re-
pletus. sic dixisse fertur. Siue
iuste siue iniuste debetur. re-

gnante me. hoc basilica non habebit.
Qui peritus diuina uisione. transitu
requisiuit. Adueniente autem glo-
riosissimo sigeber to rege in eius
regnum. ad suggestionem beati eu-
phronii episcopi. hoc in dominum sancti mar-
tini restituit. Quod usque hodie.
ab eius basilica possidetur. Audi-
te haec omnes potestate habentes.
sic uestite. ut alios non expolietis.
Hoc adiungite uiris diuitibus. unde
damnum non inferatis ecclesiis. Vin-
dex enim dei uelociter seruorum
suorum. & ideo monemus. ut qui
haec de potestatibus legerit. non
irascatur. Nam si irascitur. de se-
confitebitur. dictum. **XXX.**
DE EUSTOCHIO PICTAVENSI.
Simili conditione. beatus confes-
sor. in rebus iniuste sibi ablati.
Apparuit. Eustochius quidam.
cuplerumque contra iustitiam.
sanctum euphronium episcopum de heredi-
tate baudulfi cognati sui pulsa-
re. qui heredem basilicam sancti mar-

tinu instituerat. commotus ab eo p
 assiduas iniurias beatus pontifex.
 aliquid eide rebus illis reddidit.
 portante illo hoc ad domū suam. pro
 tinus eius filius unicus. in febrem
 corruit. unaq nocte & die graui
 ter exestuant expiravit. Cui
 tam present fuit mortis occursus.
 quam uelociter eius derebus sibi
 non debitis. effectus ē magnus.

Qui in exemplū ge 21. possedit au
 rum & argentum. Sed quod illi
 erat preciosius. ad quise anima
 lepra. amisit & filium. nec um
 quam meruit deinceps alium
 adipisci.

**XXXI. DEO QUI IN SCAM
 PORTICUM PERIURAVIT.**

Quam p̄sens & sup̄ alium vltio di
 uina processerit. qui in scā por
 ticū piurauerat. ad comprimen
 dam pfidorem audaciam. n̄ file
 bo. Cum ad matriculam illam.
 qua sēs suo beneficio deuotorū
 elemosynis pascit. cotidie afi
 delib. necessaria tribuuntur.

consuetudinem benedicti paupe
 res habent. ut cum multi ex his p
 loca discesserunt. custodem inibi
 derelinquant. quicquid fuerit
 oblatum. accipiat. Quidam ergo
 deuotus. unū trientem mercedis
 inuitū dēulit. quem custos lo
 ci collectū. fratribus occultare
 n̄m̄euit. Conuenientes aut pau
 peres a d̄ sextam. seuscitati sunt
 ante dictū custodem. quid sibi
 beatus pastor. solita piēate respi
 ciens. transmissis &. Audierant
 enim. ibidem aliquid fuisse largi
 tū. Qui ait eū iuram̄to. p̄ hunc
 locum sc̄m. & uirtutes domni mar
 tim. quia hic amplius n̄ uenit. qua
 unus argenteus. Nec dū enim uer
 ba compleuerat. sed adhuc sermo
 in ore pendebat. statim tremens
 corruit in terram. suoq. lectulo
 aliorum manibus redditus. coe
 pit graui ter singultare. Inter
 rogatus aut a curū dantibus.
 quid sibi esset. respondit. Trien

tem illum quem requirebant. p̄iura
ui. & ideo me p̄sens iudicat ac fla
gellat. Sed rogo ut eum accipi
atis. reddatis matriculae. Quo
reddito. statim amittit sp̄m. O in
felix. sic a bini qua cupiditate p̄
uentus perit. ut & lucrum uite
p̄deret. nec damna captae pecu
niae possideret. Sed quid n̄ mor
talia pectora cogis. execranda
rapacitas. que iuuda quonda
iudicet. duobus minutis. caeleste
regnum mercanti fueras. hunc p̄
uicium trientem ad ima precipitas.
Et qui iuda appendisti laqueo in
magistri p̄tio. hunc p̄paruum nu
misma. demergis in tartarum.
Satis ergo hec ad conprimendam
malorum temeritatem. dieta
sufficiant. xxx.ii.
QUALITER ME VIRTUS EIUS AB
INFIRMITATE RESTAURAU IN COE.
Ergo his exactis que circa alios
acta sunt. regredior que cir
ca me indigna. uirtus p̄sentis

operata patroni. Anno centesimo
sexagesimo tertio. post assump
tionem sc̄i. ac p̄dicabilis uiri beati
martini antistitis. regente eccle
siam tyronicam sc̄o eufronio epo
anno septimo. secundo anno sigo
berti gloriosissimi regis. irru
it ualitudinem. cum pustulis ma
lis & febre. Negatioque usi potus
atque cibi. ita angebar. ut amissa
omni spe uite p̄sentis. de sole se
pulture necessarius cogitarem.
Obsidebat enim mors assidua cu
ardore. animam cupiens expugna
re de corpore. Tunc iam ualde
ii. ex animis. inuocato nomine bea
ti martini antistitis. parumper
conualui. & lento adhuc cona
mine. iter incipio p̄parare. In
sederat enim animis. ut locum
uenerabilis sepulchri uisitare
deberem. Unde tanto desiderio
affectus sum. ut nec uiuere me
optarem. si tardius direxissim.
Et qui uix euaseram ex ardore

incommodi. coepi iterum desiderii
 febre succendi. Nec mora. adhuc
 parum fortis. iter cum eis arripio.
 actasque uel duas aut tres mansi
 ones. ingressus siluas. corruurur
 sum in febrem. & tam grauter
 agere coepi. ut omis me autuma
 rent uitam amittere. Tunc ac
 cedentes amici. uidentes me ual
 de lassum dicebant. Reuerta
 mur ad ppria. & si te dñs uocare
 uoluerit. in domo tua morere.
 Si aut euadis. uotiuum iter faci
 lius explicabis. Satius enim ē re
 uerti ad domum. quā mori in he
 remo. Ego uero hęc audiens.
 uehementer lacrimans. & plan
 gens in felicitate meam. locutus
 sum eis dicens. Adiuro uos pom
 nipotentem dñm. & reus omnibus
 me uendum iudicium diem. ut ad
 ea que rogo consentiat. Deq
 hoc coepio itinere n̄ desistere.
 Et si mereor sc̄i martini uidere
 basilicam. gr̄as ago dño meo. Sin

aliud. uel ex animi corpus defe
 rentes. ibidem sepelire. quia de
 liberatio mea ē. non reuertido
 mium. si non eis sepulchro me uero
 p̄sentari. Tunc unā pariter flen
 tes. iter quod coeperamus ag
 gredimur. Præcedente uero p̄
 sidio gloriosi domni. ad basili
 cam eius aduenimus. **XXXIII.**

DE CLERICO NRO AMENITI.

Eo tempore unus ex clericis meis.
 armentarius nomine. bene eru
 ditus in sp̄italib. scripturis. cui
 tam facile erat sonorū modula
 tiones apprehendere. ut eum
 non putares hoc meditari sed scri
 bere. In seruitio ualde strenuus.
 & in cōmisso fidelis. sensū omnem
 pdiderat. & ita redactus fue
 rat. ut nihil penitus. aut intel
 legere possit. aut agere. Ter
 tia uero nocte postquam adue
 nimus ad sc̄am basilicā uigilare
 disposuimus. quod impleuimus.
 Mane aut factō. signo admixti

nos commoto. reuersi fuimus ad
m&atum. Quilectulis quiescen
tes. usq; hora prope secundam dor
muimus. Experge factus ego.
Amota omni languoris & cordis
amaritudine. sentio me pristi
nam recepisse salutem. Et gau
dens. pueru familiare qui mihi
seruiebat. euoco. Exsurgens
uite armentarius uelociter.
coram me stetit. & ait. Dne. ego
parabo quod iusseris. At ego
estimans eum adhuc ee ex sen
su. ait. Ego quecumq; pceperis
adimplebo. Obstupefactus in
terrogo. quid hoc eris? Qui ait.
intelligo me ualde sanum. Sed
unus error e animi. quod nes
cio. de qua parte huc aduenerim.
Et incipiens. ita mihi impendit
seruitium. sicut erat solitus an
te tedium. Tunc ego exultans.
& flens pre gaudio. gras omnipo
tenti do. tam p me qua pro ipso
refero. quod incedente patro

no. in colorem me corpore. illum
mente reddiderit. Et unius oc
cursus ex fide. & iam alteri am
ti. qui nec p&ere nouerat. pre
stitus & salutem. Sed nec hoc p
teribo. quod post dies quadra
ginta. eodem die. primo uinum
delectatus subibere. cu illo fa
ciente incommodum. usq; nunc
exosum habuerim. **XXXIII.**

**QUOD VIRIUS EIUS AB AGRO NRO
TEMPESTATEM. PHIBUIT.**

Nos uero reuertentes. tres cere
olos. pbenedictione beati sepul
chri portauimus. De qua cera.
qua multe uirtutes facte s
sup frigor & icis. & alius infirmis.
longum e narrare. Sed unu
emultis. miraculum pferamus.
Agrum quendam possessionis nre.
tempestat uastare consueuerat.
& tam grauter se uiebat. ut
nil ibi de cu uenisset. relinque
re. Tunc ego in uenisset. ar
bore nram que erat excelsior

cæteris eligent. de scæ cera super eam
posui. Post illum autē diem. usq.
in presens tempus. numquam ibide
tempestas cecidit. Sed ueniens.
locum illū tanquam timens præ
terit. **XXXV.**

DE LIGNO BEATI CANCELLI.

Fide commonente. quidā ex nr̄is.
lignū uenerabile de cancellō le
ctuli. quod ē ad monasteriū sc̄i
domni. nemine sciente detulerat.
Quod in hospitio suo. p̄ saluatione
r̄inebat. Sed credo. non sic hoc
honorabatur aut diligebatur.
ut sibi decuerat. Coepit familia
eius. grauius egrotare. Et cū
penitus nescir̄ur quid hoc es
sēt. nec emendar̄ur aliquid.
sed cotidie ager̄ur de teris.
uidit in uisu noctis p̄sonam ter
ribilem. dicentē sibi. cur sic te
cum agitur. Qui ait. Ignorō pro
p̄ter. unde hoc euenerit. Dicit
ei p̄sona lignū quod de lectulo
domni martini tulisti. & negli

genter tecū hoc r̄ine. ideo hec
incurristi. Sed uade nunc. & de
fer id gregorio diacono. & ipse
id tecum r̄ineat. At ille nihil
moratus. mihi exhibuit. Quod
ego cum summa ueneratione col
lectum. loco digno reposui. Et
sic omnis familia in domo eius sa
nata ē. ita ut nemo ibidem. de in
cep̄t aliquod malum p̄ferat.

XXXVI.

QUOD VIRTUS S̄I ANOŒ INIBUIT.

Factum ē autē quodā tempore.
ut uisitacionis studio. ad uenera
bilem matrem meam. in burgun
diam ambularem. Cum autem
siluas illas que trans berem flu
uium sitē sunt. præteriremus. la
trones incurramus. Qui circum
dantes nos. uolebant expoliare.
& interficere. Tunc ego ad au
xilia consueta confugiens. sc̄i
martini p̄sidiū flagitabam.
Quod mihi p̄tinus dignanter af
fuit. ut nihil contra nos agere

possent; Sed uersa uice. qui ue-
nerant ut timerentur. timere
coeperunt. & cursu uelocissi-
mo fugere; Sed ego non imme-
mor apti. uimicos nros potui ei
boq. debere satiare. potum eis
offerre precipio; Qui nequa
qua expectantes. quantum
poterant. fugiebant; Crede-
res eos fustibus agi. aut inui-
tos. contra possibilitate caual-
lorum suorum currere cogi;
Et sic tribuente dno. iuuante
patrono. ubi dirigebamus ad
uenimus; De quantis mihi neces-
sitatibus sua pietas astitit. uel
quantas in me amaritudines.
sua uirtute compescuit. non
dicam ad scribendum. sed & la-
ad referendu. plon gume. **XXXVII**
DIDESINTERICIS.

Quid de desintericis dicam. ubi
tam uelociter inuenitur me-
dela. quam fideliter fuerit in-
quisita. Nam uidi mulierem.

a desinteria. p. quinque menses gra-
uiter laborante. ita ut cu neces-
sitas commoueret. antea manus
in loca necessaria transferre-
tur. Que simul & confortatione
cibi. & uirtute in corpore ueloci. sup-
flue digerendo pdiderat. me
indice ad basilicam uigilasse.

Redito autem post nocturnas te-
nebras die abrasum beati tumu-
li puluerem. & remedium hau-
sisse simul & poculum. Eamque
domu p. p. gressibus. fuisse red-
ditam. que ueniens ab alio fue-
rat sustentata. **XXXVIII.**

DE NERGUMINIS ET FRIGORIS.

Vel quid de energuminis & fri-
gor & icis. referam. quibus si ue-
re fuerint paritas fidesq. con-
iuncte. mox ad munulante pa-
trono. conuincte submouentur
insidie. Sic multi ex frigore & icis.
dum uim febris pessime patiuntur.
tota die inter altarium & sem tu-
mulum decubantes. a duesperu.

autem hausto ex beato sepulchro
puluere. continuo pmerentur
accipere sanitatem. Nam paulus
energuminus. qui legionem deo-
moniorum dicebatur habere.
insistente inimico. machinam
que seae camere erat ppinqua
conscendens. dixisse fertur.

Preat uasculum. quod exustus
inhabito. Et precipitans se deor-
sum. ita beati uirtute leuiter
in pauimentu depositus e. ut
nullum membroru. corpusculi
damnati colliserit. **XXX. VIII.**

DE LOMERICA CAECA.

Lomeria quedam caeca atq; contra-
cta. longo tempore male uiuens.
dum iter illud p manus alioru
crebris occurribatur. quo ad
beati basilicatur. tandem a bei-
pitate respecta. iacens ad sem-
ostium. lumen pariter gressuq;
recepit. Os totum pderetur
in publico. quod singuli quic-
du fideliter poscunt. latenter

accipiunt. Et r&in& occultum
multorum conscientia. quod fi-
deliter poscendo clam quesita
sanitas e adempta. Quod si hec
ut diximus cuncta publicaren-
tur. non solum libros. sed nec ip-
sum mundu ut ait euangelista
de dno. arbitror potius se reci-
pere. **XL.**

DE SECURO CONTRACTO.

Et quo sermo clausulam p&it.
unum uobis adhuc p&clarum
miraculum. prius quam liber
finem accipiat. enarrabo. Ado-
lescens quida nomine securus.
ex utero matris egrediens. ma-
num aridam pedemq; protule-
rat. & ita omnium membrorum
siccata compage diriguerat.
ut monstrum aliquod simila-
retur. Erat autem. & iugo serui-
tutis innexus. Quem cum uide-
rent domini sui. iam p septem
annos nihil omnino posse p fice-
re. manib; deportantes. posuer

eum ante beatum sepulchrum. aut
uel a pretereuntibus pasceretur:
qui labore se proprio alere non po-
terat. Jacente autē eo in loco illo
per multos dies. directus ē pes eius:
qui fuerat debilis. manusq; eius
sicca. infectus sanguine uenis. sā-
nata ē. Et ita omni corpore ac-
cepta beati confessoris ope. for-
matus ē. ut putares eū denuo
fuisse renatum. Qui puerulus
a iustino ciuilitate redemptus.
& ingenuus dimissus ē. & postea
baptisimum consecutus. usq; ho-
die. sub patrocinio scē ecclē
p̄sistit incolomus. Quis unquā
ista sic ex ordine inquirat. aut
referre poterit. aut laudare
sufficiat. Tamen nos quantum
inuestigare potuimus. scribere
fideliter studuimus. Hanc spe-
rantes mercedis & retributionem
accipere. ut dū hęc leguntur
in laude sc̄ssimi sacerdotis. nobis
fortassis tribuatur refrigeriū

perdelictis. Dicente poēta. forsā
& hęc olim meminisse iuuabit.

EXPLICIT LIBER. III.

**INCIPIUNT CAPITULA LIBRI
SECUNDI DE VIRIBUS.
SEI MARTINI EPI.**

- I** Qualiter a febre & desintheria
erutus sum.
- II** De infirmitate iustini.
- III** De maurosa chiragra.
- IIII** De seruo symonis p̄bi.
- V** De paralitico autisiodorensi.
- VI** De alio paralitico aurelianensi.
- VII** De alio paralitico exhibiturigo.
- VIII** De ceco illuminato.
- IX** De alia caeca.
- X** De muliere a p̄fluuio sanguinis
liberata.
- XI** De muliere clauda.
- XII** De desintherico sanato.
- XIII** De ceco illuminato.
- XIIII** De puella paralitica.
- XV** De ceco illuminato.
- XVI** De his quę nauita & uilit.
- XVII** De gunthrammo duce.